

Kuva: Sini Lievonon

Marjatta Kurenniemi – 100 vuotta syntymästä

Näyttely lastenkirjainstituutissa 22.10.2018–31.1.3019

Kuva: Järvenpään yhteiskoulun ja lukion seniorit RY

Marjatta Kurenniemi

s. 7.5.1918

k. 14.11.2004

Marjatta Kurenniemi

Vuonna 2018 Marjatta Kurenniemen syntymästä on tullut kuluneeksi 100 vuotta. Kurenniemi oli tuottoisa lastenkirjailija. Hän kirjoitti satuja, saturomaaneja, nuortenromaaneja ja runoja sekä suomensi lastenkirjoja. Kurenniemen satuja ja loruja löytyy monista aapisista ja lukukirjoista.

Kurenniemen esikoisteos *Pukke Punamuurahaisen seikkailut* ilmestyi vuonna 1946. Siinä pieni Pukke-muurahainen karkaa maailmalle kyllästyttyään työntekoon ja kohtaa metsässä muita pieniä metsäneläimiä. Tarina on opettavainen kuvaus muurahaisen näkökulmasta, luonnon ja eläinten kuvailu on tarkkaa. Kurenniemi on kertonut olleensa kiinnostunut luonnontieteistä, ja hän olisi halunnut opiskella niitä suomen kielen sijaan. *Pukke Punamuurahaisen* ensimmäisen painoksen kuvittaja oli Rudolf Koivu. Koivu kuoli kuvitustyön alkuvaiheessa, joten ensimmäinen painos julkaistiin pelkällä kansikuvalla. Toiseen painokseen kannet ja kuvituksen teki Helga Sjöstedt. Vasta kolmas painos sisälsi Rudolf Koivun keskeneräiseksi jääneen kuvituksen, jota Tuula Lehtinen täydensi. Kirja julkaistiin vuonna 1978.

Marjatta Kurenniemen teokset ovat enemmän satupainotteisia, mutta tuotannossa on myös muutama nuortenromaani. Poikaromaani *Varjo kalliolla* (1947) on kertomus koulupojasta, joka joutuu seikkailuun matkalla kesänviettopaikkaan serkkujensa luo. Tyttökirjassa *Kesälintu* (1960) perhe joutuu muuttamaan Helsingistä maalle menetettyään vuokra-asuntonsa. Muutos on suuri eikä se miellytä varsinkaan perheen lapsia. Persoonallinen ja hauska Kesälintu-talo ympäristöineen kuitenkin voittaa koko perheen puolelleen.

Suosituksen *Onneli ja Anneli* -sarjan ensimmäinen osa *Onnelin ja Annelin talo* ilmestyi vuonna 1966. Sarja kertoo kahdesta tytöstä, Onnelista ja Annelista, jotka ovat parhaat ystävykset. Kirja on tyyliltään saturomaani ja sen on kuvittanut Maija Karma. Sarjan kirjoja on käännetty japaniksi, viroksi ja kiinaksi. Viime vuosina *Onneli ja Anneli* -sarjan kirjoja on kuvattu myös elokuvaksi (elokuvat ja käännöskielet on mainittu kirjaluetelossa).

Marjatta Kurenniemen varhaisimmat runot ovat ilmestyneet jo 1950-luvulla. Yksittäisiä runoja on aapisissa, lukukirjoissa ja mm. *Lasten runotar* -antologiassa. Lasten loru- ja runokirja *Kaksi kukkopilliä* ilmestyi vuonna 1968. Kurenniemi kirjoitti teoksen yhdessä Kaija Pakkasen kanssa. Tästä pienestä punaisesta kukkopillein koristellusta kirjasta tuli lasten suursuosikki. Kirjassa tutustutaan mm. pikkuiseen noita-akkaan ja Hatsepsutin hovikissaan. Tämä yhteisjulkaisu oli molempien kirjailijoiden ensiesiintyminen lyyrikkona. Viimeisin runokokoelma *Kolme kissimisiä ja muita runoja* (1995, kuvittanut Markus Majaluoma) sisältää jo julkaistuja ja ennen julkaisemattomia runoja.

Varhaisimpia Kurenniemen teoksia on kuvittanut Helga Sjöstedt. Myöhemmin Kurenniemen luottopiirtäjäksi asettui Maija Karma, joka osasi kuvata taitavasti Kurenniemen luomaa maailmaa. Myös seuraavat kotimaiset kuvittajat kuvittivat Kurenniemen teoksia: Irmeli Rantanen, Leila Nieminen, Kikka Nyrén, Rudolf Koivu, Tuula Lehtinen, Rita Rapp, Christel Rönns, Risto Mäkinen, Martta Wendelin, Eeli Jaatinen, Marjatta Vihma, Irmeli Ilmanen, Leena Lumme, Maija Ranta, Inari Krohn, Nadja Sarell, Varpu Karhusaari, Leena Airikkala ja Virpi Pekkala.

Kurenniemi käänsi kaikkiaan noin 280 teosta. Hän suomensi kuvakirjoja, mutta myös muutamia nuortenkirjoja kuten Ruby Fergusonin tyttöromaanin *Laura ja villihevoset*. Kurenniemi käänsi paljon Tammen kultaisia kirjoja, jotka ovat monille tuttuja ja rakkaita lapsuudesta. Muun muassa *Riston laivamatka*, *Neljä pientä kissanpoikaa* ja *Nalle Nokikämmen* ovat Kurenniemen kääntämiä. Myös suositut *Rasmus Nallet* ja Richard Scarryn kirjat saivat suomalaisen kieliasunsa Kurenniemeltä.

Marjatta Kurenniemen tyyli on monivivahteista. Hän korosti teoksissaan lapsen näkökulmaa, ja luonto on tarinoissa suuressa roolissa. Teoksellaan *Antti Karoliina ja muita hassuja satuja* häntä pidetään yhtenä ensimmäisenä nonsense-sadun tekijänä Suomessa. Kurenniemi kirjoitti satuja melkein 50 vuoden ajan.

Teokset

Pukke Punamuurahaisen seikkailut

Ensimmäinen painos

Kannen kuvitus Rudolf Koivu (ei sisäkuvitusta)

Valistus 1946

Pukke Punamuurahaisen seikkailut

Toinen painos

Kuvittanut Helga Sjöstedt (kansi ja kuvitus)

Valistus 1954

Pukke Punamuurahaisen seikkailut

Kolmas painos

Kuvitus Rudolf Koivu ja Tuula Lehtinen

Valistus 1978

Unikon satuja

Ensimmäinen painos

Kuvittanut Rita Rapp

WSOY 1947

Unikon satuja

Uusi laitos

Kuvittanut Christel Rönns

WSOY 2005

Varjo kalliolla

Kuvittanut Risto Mäkinen

Valistus 1947

Sadepäivän satuja

Kuvittanut Martta Wendelin

Valistus 1948

(satukokoelma)

Jannun ihmeelliset seikkailut

Ensimmäinen painos

Kuvittanut Eeli Jaatinen

Valistus 1949

Ilmestynyt myöhemmin nimellä **Jannu-vasikan ihmeelliset seikkailut**

Toinen painos

Kuvitus Eeli Jaatinen ja Tuula Lehtinen (kuvitusta uudistettu)

Valistus 1978

Oli ennen Onnimanni

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1953

Antti Karoliina ja muita hassuja satuja

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1954

Kuinka-Kum-Maa on kaikkialla

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1954

Kuinka-Kum-Maa on kaikkialla

Toinen painos

Kannen kuvitus Inari Krohn

Sisäkuvitus Maija Karma

Tammi 1970

Matka Kauas-maahan

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1955

Puuhiset

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1956

Kuu omenapuussa

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1957

(satukokoelma)

Kesälintu

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1959

Varpusprinsessa

Kuvittanut Marjatta Vihma

Valistus 1964

(satukokoelma)

Onnelin ja Annelin talo

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1966

Onnelin ja Annelin talo

Elokuvakantinen laitos

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2014

Elokuva: *Onneli ja Anneli* (2014)

Käännökset:

Onneri to Anneri no ouchi (1972, Japani)

Mei gui xiang de xiao gu niang (2011, kiina)

Õnneli ja Anneli (2017, Viro)

Kaksi kukkopilliä

Runokokoelma yhdessä Kaija Pakkasen kanssa

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1968

Onnelin ja Annelin talvi

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1968

Onnelin ja Annelin talvi

Elokuvakantinen laitos

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2015

Elokuva: *Onnelin ja Annelin talvi* (2015)

Käännökset: *Önneli ja Anneli* (2017, Viro)

Onneli, Anneli ja orpolapset

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1971

Elokuvakantinen laitos nimellä: ***Onneli, Anneli ja salaperäinen muukalainen***

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2017

Elokuva: *Onneli, Anneli ja Salaperäinen muukalainen* (2017)

Käännökset: *Önneli ja Anneli* (2017, Viro)

Kaukana täältä

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1972

(satukokoelma)

Kukkopilli ja keinuhevonen

Teoksen *Kaukana täältä* sadusta tehty satukirja

Kuvittanut Nadja Sarell

Tammi 2007

Olipa Virtasilla joulu

Teoksen *Kaukana täältä* sadusta tehty kuvakirja

Kuvittanut Virpi Pekkala

WSOY 2004

(kuvakirja)

Leenan sininen päivä

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1975

Vaari

Kuvittanut Irmeli Ilmanen
WSOY, Tenavakerho 1976
(kuvakirja)

Höpsökärpänen

Kuvittanut Kikka Nyrén
Weilin + Gröös 1980
(kuvakirja)

Seitsemän meren tuolla puolen

Kuvittanut Leila Nieminen
WSOY 1980
(satukokoelma)

Onneli, Anneli ja nukutuskello

Kuvittanut Maija Karma
WSOY 1984
Elokuva: *Onneli, Anneli ja nukutuskello* 2018

Putti ja pilvilaivat

Kuvittanut Maija Karma
WSOY 1987

Pikkiriikkiset

Kuvittanut Leena Airikkala
Tammi 1987
(kuvakirja)

Putti Puuhkajasaarella

Kuvittanut Maija Karma
WSOY 1989

Marjatan satuja

Kuvittanut Maija Ranta
WSOY 1992

Satu peikosta joka käveli kuutamossa

Teoksen *Marjatan satuja* sadusta tehty satukirja

Kuvittanut Varpu Karhusaari

Tammi 2007

Kolme kissimisiä ja muita runoja

Kuvittanut Markus Majaluoma

WSOY 1995

Valikoimat

Pilvipaimen

Sisältää satuja teoksista: *Antti Karoliina ja muita hassuja kertomuksia,*

Kuu omenapuussa, Matka Kauas-maahan, Sadepäivän satuja ja Varpusprinsessa

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1976

Joulun ikkuna

Sisältää satuja teoksista: *Kuu omenapuussa Sadepäivän satuja ja Varpusprinsessa.*

Lisäksi julkaisemattomia satuja.

Kuvittanut Jukka Lemmetty

Weilin + Gröös 1984

Käännös: *Santa to kobito no kuni no ohanashi shu.* (1988, Japani)

Hassuja satuja (äänikirja)

Sisältää satuja teoksista: *Antti Karoliina ja muita hassuja kertomuksia, Kuu omenapuussa,*

Matka Kauas-Maahan, Sadepäivän satuja ja Varpusprinsessa

Lukijana Paula Siimes

WSOY 1992

Iltasatuja (äänikirja)

Sisältää satuja teoksista: *Antti Karoliina ja muita hassuja kertomuksia,*

Kuu omenapuussa, Matka Kauas-Maahan ja Sadepäivän satuja

Lukijana Paula Siimes

WSOY 1993

Satuantologioita

Lauantaisadut

Saara Heino, Marjatta Kurenniemi ja Terttu Nousiainen

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1979

Sunnuntaisadut

Saara Heino, Marjatta Kurenniemi ja Terttu Nousiainen

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1979

Tammen suuri satukirja

Sisältää sadut: Kukkopilli ja keinuhevonen, kermakannu ja pyyheliina teoksesta *Kaukana täältä* ja *Sadepäivän satuja*

Kuvittanut Leena Lumme

Tammi 2002

Kokoomateokset

Onneli ja Anneli

Sisältää teokset: *Onnelin ja Annelin talo*, *Onnelin ja Annelin talvi*, *Onneli, Anneli ja orpolapset*

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1983

Onnelin ja Annelin kootut kertomukset

Sisältää teokset: *Onnelin ja Annelin talo*, *Onnelin ja Annelin talvi*, *Onneli, Anneli ja orpolapset*, *Onneli, Anneli ja nukutuskello*

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2003

Käännökset : *Önneli ja Anneli* (2017, Viro)

Toivoisin että asuisin kuussa

Kuvittanut Sanna Mander

WSOY 2018

(Juhlakirja, kokoelma runoja ja satuja)

Esimerkkejä suomennoksista

Marjatta Kurenniemi oli tuottelias suomentaja. Hän suomensi noin 280 teosta vuodesta 1954 alkaen. Suurin osa suomennoksista on kuvakirjoja, mutta Kurenniemi suomensi myös satuja.

Kuvakirjoja

COMBES, Lenora : *Riston laivamatka*. (Tammen kultaiset kirjat) Tammi 1955

DISNEY, Walt : *Hiawatha pieni metsämies*. (Tammen kultaiset kirjat) Tammi 1978

HANSEN, Carla. *Rasmus nalle pyramidien maassa*. Weilin + Gröös 1972

LONG, Ruthanna. *Pikkunallen kelkka*. (Tammen satusarja) Tammi 1972

LUDVÍK, Emil. *Satu omenapuusta*. Tammi 1962

MILER, Zdenek. *Myyrän lentoretki*. Tammi 1966

THORVALL, Kerstin. *Antti löytää kissanpennun*. Tammi 1979

UNNERSTAD, Edith. *Pannukakkupäivä*. Tammi 1958

WERNER, Jane. *Nalle nokikämmen*. (Tammen kultaiset kirjat). Tammi 1976

ZION, Gene. *Jeppe ja naapurin rouva*. Weilin + Gröös 1966

Satuja ja muuta

GARFINKEL, Bernard. *Vaihtokauppa*. Weilin + Gröös 1975
Teoksesta *Petronella ja muita satuja*. Valikoinut ja kuvittanut Tomi Ungerer

OLSEN, Ib Spang. *Kuupoika*. Kuvittanut Weilin + Gröös 1971

THORVALL, Kerstin. *Hyvänyön satuja*. Tammi 1978

UNGERER, Tomi. *Punahilkka*. Weilin + Gröös 1975
Teoksesta *Petronella ja muita satuja*. Valikoinut ja kuvittanut Tomi Ungerer

WILLIAMS, Jay. *Petronella eli kolme taikakalua*. Weilin + Gröös 1975
Teoksesta *Petronella ja muita satuja*. Valikoinut ja kuvittanut Tomi Ungerer

Palkintoja

Topelius-palkinto 1954 (teoksesta *Oli ennen Onnimanni*)

Topelius-palkinto 1967 (teoksesta *Onnelin ja Annelin talo*)

Pro Finlandia -mitali 1970

Valtion kirjallisuuspalkinto 1976 (teoksesta *Leenan sininen päivä*)

Valtion kirjallisuuspalkinto 1981 (teoksesta *Seitsemän meren tuolla puolen*)

Topelius-palkinto 1984 (koko tuotanto)

Tirlittan-palkinto 1999

Lisätietoa kirjailijasta

Suomalaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. IV. Toimittanut Vuokko Blinnikka ja Kari Vaijärvi. Kirjastopalvelu 1987

Lapsuuden rajamaat. Toimittanut Ismo Loivamaa, Marjo Partti ja Ritva-Liisa Pilhjerta. WSOY 1990

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden maailma. Katri Sarmavuori. Turun yliopisto 1993

Kotimaisia lasten- ja nuortenkirjailijoita. Toimittanut Ismo Loivamaa. Kirjastopalvelu 1995

Kotimaisia lastenlyyrikoita. Mervi Koski. BTJ Kirjastopalvelu 2003

Suomalainen satu. 1, Kehittäjiä ja kehityslinjoja. Toimittanut Kaarina Kolu. BTJ 2010

Rasavillejä ja romantikkoja : rakkaat suomalaiset tyttökirjat. Sara Kokkonen. Avain 2013

Opinnäytetöitä Lastenkirjainstituutin kokoelmista

KRÄNÄ, Leena : *Lapsikäsitys ja lastenkirjallisuus 1940-luvulta 1980-luvulle : tutkimuskohteena Marjatta Kurenniemen tuotanto*. Turun yliopisto 1992

SAUKKOLA, Mirva : *Lapsuuden paratiisit : brittiläisen kulta-ajan lastenkirjallisuudenvaikutus Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*. Helsingin yliopisto 1996

HEIKKILÄ-HALTTUNEN, Päivi : *Kuokkavieras kirjallisuuden kentällä : lastenkirjallisuuden kanonisoituminen Suomessa vuosina 1939-1959*. Tampereen yliopisto 1998

SAUKKOLA, Mirva : *The Eden of dreams and the nonsense land : characteristics of the British golden age children's fiction in the Finnish children's fantasy literature of the 1950s*. Helsingin yliopisto 2001

EKOLUOMA, Leena : *Muurahaiskeon uumenista Puuhkajasaarelle: lause- ja virkerakenne Marjatta Kurenniemen saturomaaneissa*. Vaasan yliopisto 2003

Sanomalehtiartikkeleita Lastenkirjainstituutin kokoelmista

TALVITIE, Liisa   Sadussa on voimaa. Ilta-Sanomat 18.3.1989

AARNIO, Ansa   Sadunkertojan matkassa 50-luvulle. Helsingin Sanomat 6.5.2003

MASSA, Silja   Satumainen lapsuus. Helsingin Sanomat 9.7.2013

VIRTANEN, Leena   Unelmien talokaupat. Aamulehti 17.1.2014

Marjatta Kurenniemelle omistetut nettisivut *Kurenniemi 100 vuotta* ovat osoitteessa kurenniemi100.fi. Sivustolla kerrotaan juhlavuoden 2018 tapahtumista.

Vitriini I (kronologisessa järjestyksessä)

Antti Karoliina ja muita hassuja satuja

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1954

Jannun ihmeelliset seikkailut

Kuvittanut Eeli Jaatinen

Valistus 1949

Kesälintu

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1959

Kuinka-Kum-Maa on kaikkialla

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1954

Matka Kauas-maahan

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1955

Oli ennen Onnimanni

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1953

Pukke Punamuurahaisen seikkailut

Toinen painos

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1946

Puuhiset

Kuvittanut Maija Karma

Tammi 1956

Unikon satuja

Kuvittanut Rita Rapp

WSOY 1947

Varjo kalliolla

Kuvittanut Risto Mäkinen

Valistus 1947

Runot :

Etanan mökki, Vaapukkatalo

Kuvittanut Usko Laukkanen

Lasten oma lukukirja. Urho Somerkivi, Hellin Tynell ja Inkeri Airola. Otava 1958

Kuva:

Järvenpään yhteiskoulun ja lukion seniorit RY

http://www.jykls.net/OPPILAAT/1938ylioppilaat_mikkola_marjatta.jpg

Vitriini II (kronologisessa järjestyksessä)

Jeppie ja naapurin rouva

Zion, Gene. Kuvittanut Margaret Bloy Graham.

Suomentanut Marjatta Kurenniemi.

Alkuteos: *Harry and the lady next door* (1960). Weilin+Göös 1966

Kaukana täältä

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1972

Kuu omenapuussa

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1957

Laivakoira

Brown, Margaret Wise. Kuvittanut Garth Williams.

Suomentanut Marjatta Kurenniemi.

Alkuteos: *The sailor dog* (1953). Tammi 1954

Marjatan satuja

Kuvittanut Maija Ranta

WSOY 1992

Neljä pientä kissanpoikaa

Daly, Kathleen N. Kuvittanut Adriana Mazza Saviozzi.

Suomentanut Marjatta Kurenniemi.

Alkuteos: *Four little kittens* (1957). Toinen painos. Tammi 1968

Onneli, Anneli ja nukutuskello

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1984

Onneli, Anneli ja orpolapset

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1971

Onnelin ja Annelin kootut kertomukset

(kokoelma kaikista Onneli ja Anneli kirjoista)

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2003

Onnelin ja Annelin talo

Kuvittanut Maija Karma

Toinen painos WSOY 1968

Onnelin ja Annelin talvi

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1968

Putti ja pilvilaivat

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 1987

Sunnuntaisadut

(satukokoelma)

Saara Heino, Marjatta Kurenniemi ja Terttu Nousiainen

Kuvittanut Helga Sjöstedt

Valistus 1979

Vitriinin päällä (kronologisessa järjestyksessä)

Joulun ikkuna

Kuvittanut Jukka Lemmetty

Weilin + Göös 1984

Kolme kissimissiä ja muita runoja

Kuvittanut Markus Majaluoma

WSOY 1995

Onneli, Anneli ja salaperäinen muukalainen

Elokuvakansi

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2016

Onnelin ja Annelin talvi

Elokuvakansi

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2015

Onnelin ja Annelin talo

Elokuvakansi

Kuvittanut Maija Karma

WSOY 2014

Toivoisin että asuisin kuussa

Kuvittanut Sanna Mander

WSOY 2018

Unikon satuja

Uusi laitos

Kuvittanut Christel Rönns

WSOY 2005

Näyttely, näyttelyluettelo ja kannen kuva:

LKI/ Sini Lievonen 2018

